

nak árbevétele viszonylag kicsi. Az éves gazdálkodás szorításában nem tudják vállalni az elődök fafajpolitikailag többnyire indokolt, de ma már elfogadhatatlan faállomány gazdálkodásának helyrehozását az erdőgazdálkodás hosszú távú fejlesztése érdekében. Figyelembe véve a kiemelkedően nagy eredménytöbbletet, a szerkezetátalakítás erdőfelújítást, a többletkiadáson felül az eredménytöbblettel arányos árrendszerrel lenne célszerű ösztönözni. Egyidejűleg a termőhely termőképességének nem megfelelő célállománnyal történő erdőfelújítást, azaz a szerkezetátalakítás mellőzését az eredményvesztéssel arányos szankcióval lehetne büntetni.

A szerkezetátalakítás nagy feladatának folyamatos megvalósításához az ösztönzők mellett az erdőfelújítás tervezését is tovább kell fejleszteni. A felújítás termőhelyértékelését, a célállomány megválasztást, a célállományhoz és az adottságokhoz rendelhető iránytechnológiákat a tervező már az erdőtervben, erdőrészletre meg kell határozza. Ezt a gazdálkodónak adaptálnia kell az éves kiviteli terveiben alapvetően figyelembe véve, hogy hosszú távon, nagy eredményt hozó beruházást kell megvalósítania.

Az erdőtervezők és az erdőgazdálkodók tájékoztatásául megadjuk erdőgazdasági tájanként az agroökológiai potenciál felmérés során a kétezredik évre prognosztizált, jelentős területű, ökonómiaileg kiemelten indokolt szerkezetátalakítást. Ennek végrehajtására a mai gazdasági körülmények között — figyelembe véve a tölgypusztulás okozta nehézségeket és az elmúlt öt év elmaradt szerkezetátalakításait — 2000-ig nincs módunk, hosszú távon azonban minden hektár elmaradás jelentős veszteséggel jár.

A BÜKKÖSÖK TERMÉSZETES FELÚJÍTÁSA A NYOLCVANAS ÉVEKBEN

DR. CSESZNÁK ELEMÉR

A bükkösök természetes felújítása talán minden más erdőtársulásénál fontosabb feladat. Ha csupán az erdőművelés feltételrendszerét néznénk, nem is jelentene különösebb gondot. Több kísérleti területünk igazolja, hogy megfelelő makktermés után jól alkalmazott felszabadítással a bükkös kifogástalannul felújul. Ha azonban ezt a feladatot napjaink közgazdasági környezetébe helyezzük, a dolog egészen másképp néz ki. Szinte feloldhatatlan ellentmondásként jelentkezik a népgazdaság és ezen belül a faipar nyersanyagigénye és annak évenként közel egyenletes kielégítése, valamint hazánk ökológiai viszonyaiból adódó tény, hogy bükköseink mintegy 15—20 évenként teremnek csak annyi makkot, amelyre természetes felújítást biztonságosan alapozni lehet.

A bükkösök felújításának klasszikus eljárásai, melyeket tanítunk és ismerünk, alig számolnak az említett két tényezővel. Magától értetődőnek tekintik a bükk gyakoribb termését és azt, hogy az üzem ezekhez a fakitermelések során alkalmazkodik. Ezt a kisüzemi erdőgazdálkodás meg is tehetette, hisz nem nagy fatérfogatról volt szó. Csak tájékoztatásként emlékeztetek arra, hogy a felszabadulás előtt évente kitermelt 3 millió m³ fatérfogatból mintegy 75—80 ezer m³ volt a bükk véghasználat mennyisége. Ma azonban ez a mennyiség 280—300 ezer m³-re emelkedett és ezt nagyüzemi módszerekkel, szocialista

szektorban, tervgazdasági feltételek mellett, vagyis a makkterméstől függetlenül kell az ipar számára megtermelni.

Bükköseink 90%-a szubmontán zónában fekszik. Az itt uralkodó éghajlati viszonyok (kései fagyok és aszályok gyakorisága) kizárják, hogy a bükk 15—20 évnél gyakrabban teremjen. Ebből szükségszerűen fakad, hogy a természetes felújítás folyamatosságát bükköseinkben elérni nem lehet. Keresni kell azonban annak a lehetőségét, hogy ezt a célt minél inkább megközelítsük. Erre két lehetőség kínálkozik.

Az egyik az, hogy a bő makktermést követően vágásérett állományainkban záródás-bontást végzünk. A megbontott terület azonban csak akkora legyen, amelyet 10—12 éven belül végvágni tudunk. Ez azért fontos, mert ezen időn túl az újulat hazai viszonyaink mellett annyira megnő, hogy a döntés és kiszállítás műveletei már súlyos károkat okoznak. A 10—12 éves időszakon belül előbb a szárazabb típusokban hajtsuk végre a munkát, mert tapasztalataink szerint a gyökérkonkurrencia kedvezőtlen hatása miatt itt az újulat 4—5 áven belül kipsztlul.

A másik eljárás a népgazdaság folyamatos faellátását hivatott szolgálni. Az előbb említett 10—12 éves időszak után növedéfkösző gyériteksekből kell biztosítani a méretes faanyagot. Ha ez nem volna elegendő akkor nyilván a felújítóvágásra előirt erdőrészetekben kell az előkészítő vágásokat végrehajtani. Különböző okok miatt ezek általában túlzott mértékben bontják meg a záródást és ennek következtében oly erős gyomosodás indul meg, amely időközben jelentkező makktermés csirázását és a sikeres felújulást lehetetlenné teszi. Ilyenkor célszerű az egyébként plasztikus, még idős korban is koronánövesztésre képes bükkös záródását és a gyomnövényzet visszaszorulását kívárni ahelyett, hogy a megkezdett felújítóvágást tovább erőltetnénk. Ez azonban csak úgy valósítható meg, ha az erdőrészetek természetes felújítási időtartamát két üzemtervi időszakra is tervezni lehet.

Mindezek mellett sem érhető el, hogy meglevő bükköseink természetes úton felújíthatók legyenek. Márpedig a bükk igen kedvező területhasznosítási képessége miatt feltétlenül el kell kerülni, hogy jelenlegi 6,7%-os területaránya csökkenjen. Sőt, termőhelyi adottságai alapján ez az arány 10—12%-ra is növelhető volna. Emiatt a jelenleginél nagyobb súlyt kell helyezni a mesterséges felújításra. Ez szükségszerűen megkívánja a csemeteellátás javítását. Az első lépéseket e téren országosan megtettük akkor, amikor magtermelő állományokat jelöltünk ki a közelmúltban. Ezáltal genetikailag jó, az adott termőhelyhez alkalmazkodott, könnyen begyűjthető, gazdaságos makktermelést tudunk folytatni. Valószínűnek tartom, hogy éppúgy, mint a tölgy esetében megfelelő növényvédelemmel a gyakoribb makktermést is biztosítani tudjuk. Így a mesterséges felújításnak nagyobb akadálya nem lehet. Könnyíthet a helyzeten az is, ha nem ragaszkodunk felújítás során a jelenleg megkövetelt csemeteszámszámhoz. Folyamatban levő vizsgálatok azt mutatják, hogy a szubmontán öv leggyakoribb elegyfajáival a gyertyánnal, kislevelű hárszal, mezei juharral a bükk kiváló társulásképesége folytán fel tudja venni a versenyt, és mérsékelt nevelővágásokkal elérhető, hogy a 2×2 m-es hálózatba ültetett bükk 30—40 éves korára uralkodó, állományalkotó fajává válhat.